

บทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการระดมเงินฝากในส่วนภูมิภาค

(คูหนา 115 - 147 ประกอบควย)

จากบทกอนเราทราบว่ ธนาคารพาณิชย์มีบทบาทมากในการหาเงินฝากจากทองถิ่น แต่ได้มีการระดมเงินฝากส่วนใหญ่ที่รับจากพอคาประชาชนในทองถิ่นนั้นเขาสรุงเทพา เพื่อหา ผลประโยชน์ ดังเช่นเทาที่ผานมาเมื่อธนาคารพาณิชย์รับเงินฝากในทองถิ่นนั้นมา 100 % จะนำออกให้ประชาชนในทองถิ่นนั้นกู้ยืมเพียงประมาณ 50 % เท่านั้น โดยบางภาคก็ได้ รับการกู้ยืมเพียงนึคนอยเท่านั้น เช่นภาค 2 ในปี 2511 ได้รับการกู้ยืมเพียง 25.73 % ของเงินฝากเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามยอดเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ในทองถิ่นมีจำนวน ทั่วเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉลี่ยแล้วเพิ่มขึ้นปีละ 25.00 % ¹

ภาคที่มีเงินฝากสูงเรียงตามลำดับ ไคแก

ภาค 2	}	ภาคกลางและภาคใต้
8		
7		
9		
1		
6	}	ภาคเหนือ
5		
4	}	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3		

ภาค 2, 8, 7, 9, และ 1 เป็นภาคที่มียอดเงินฝากเฉลี่ยต่อคนสูง เมื่อจำแนกตามพื้นที่ ทางภูมิศาสตร์แล้วภาคดังกล่าวข้างตนจะอยู่ในภาคกลางและภาคใต้ ซึ่งทั้ง 2 ภาคนี้มีกิจกรรม

¹จากหน้า 116 (ตารางความเคลื่อนไหวของเงินฝากในส่วนภูมิภาค จำนวน % ที่เพิ่ม จากปีที่แล้ว)

ทางเศรษฐกิจที่สำคัญอันมีผลตอบแทนสูง เช่นภาคใต้มีการทำเหมืองแร่ และอโลหะ และมีการค้าขายมากกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งหมด (ยกเว้นกรุงเทพฯและชลบุรี) นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรที่มีความมากมาย เช่น แร่ดีบุก วุลแฟรม ยางพารา ส่วนภาคกลางก็เป็นภาคที่ราบลุ่ม มีความอุดมสมบูรณ์ มีโรงงานอุตสาหกรรมมากและมีธุรกิจเกี่ยวกับการก่อสร้างและการให้บริการมากกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งสิ้น

ภาค 6,5 เป็นภาคที่มียอดเงินฝากรองลงมา ซึ่งทั้งสองภาคนี้ก็ได้แก่จังหวัดในภาคเหนือ อันที่จริงแล้วภาค 6 และ 5 น่าจะมีบทบาทในเรื่องเงินฝากมากกว่านี้ แต่การเปรียบเทียบกับธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม ซึ่งภาคดังกล่าวประสบมากกว่าภาคอื่น (ดังแสดงในตารางที่ 29 หน้า 182) จึงทำให้ยอดเงินฝากไม่สูงเท่าที่ควร

ภาค 4 และ 3 เป็นภาคที่มีจำนวนเงินฝากต่อ 1 คน เท่ากับ 275.- บาท และ 266 บาท ตามลำดับ ซึ่งน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ จังหวัดในภาค 4 และ 3 ล้วนอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งสิ้น อันได้แก่ จังหวัดขอนแก่น นครพนม มหาสารคาม รอยเอ็ด เลย สกลนคร หนองคาย อุดรธานี กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์ อุบลราชธานี และยโสธร จำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ในภาคนี้มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ในปี 2516 มีจำนวนเพียง 88 แห่งเท่านั้น ขณะที่ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ มีจำนวน 167, 111 และ 110 แห่งตามลำดับ แต่จำนวน พื้นที่ทำมาหากิจและจำนวนประชากรมีมากที่สุด ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ ดังนั้น เงินที่หามาได้จึงถูกใช้ไปเกือบทั้งหมดหรือหมดทั้งจำนวน เงินออมมีน้อย ยอดเงินฝากธนาคารในภาคดังกล่าวจึงน้อยตามไปด้วย

ประชากรในภาคนี้มีรายได้แตกต่างกันมากระหว่างครัวเรือนในเมืองกับชนบท เช่น อุดรธานีและนครราชสีมา ครัวเรือนในเมืองของหลายจังหวัดในภาคนี้มีรายได้สูง แต่อัตราส่วนของครัวเรือนในเมืองยังมีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนในเขตชนบท จากการสำรวจ

ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนครัวเรือนในเมืองเพียง 4.2% เท่านั้น² ดังนั้นรายได้เฉลี่ยต่อคนของประชาชนในภาคนี้จึงยังคงต่ำอยู่เช่นเคย

วิธีหาเงินฝากในทางปฏิบัติ

เนื่องจากเงินฝากเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งของธนาคารพาณิชย์ เพราะจะเป็นแหล่งที่ธนาคารพาณิชย์สามารถนำออกให้กู้ยืมหรือลงทุนในหลักทรัพย์อื่นจะก่อให้เกิดรายได้อย่างมากมาขายให้กับธนาคารพาณิชย์ ดังนั้นธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ จึงพากันแข่งขันกันในด้านเงินฝาก ซึ่งกลวิธีในการหาเงินฝากนั้นมีอยู่มากมายต่าง ๆ วิธี และนับวันกลวิธีเหล่านี้ก็จะยิ่งเพิ่มขึ้นตามความเจริญของธนาคาร วิธีทั่ว ๆ ไปที่กำลังปฏิบัติกันในขณะที่นี้ได้แก่

1. ธนาคารพาณิชย์ต่างพากันขยายสาขาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในแหล่งที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และในการสร้างตึกที่ทำการก็พากันสร้างอย่างใหญ่โต โอ้อา เพื่อเป็นการแสดงความมั่นคงก้าวหน้าให้ปรากฏอันเป็นทางหนึ่งในการสร้างศรัทธาให้บังเกิดแก่ประชาชน
2. มีการขยายบริการให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มความสะดวกรวดเร็ว การมีบริการแปลก ๆ ใหม่ ๆ จะสามารถชักจูงลูกค้าให้นำเงินมาฝากได้มาก เช่นการมีบริการถอนเงินสดนอกเวลาจากเครื่อง Cash Dispenser การฝากหรือถอน ณ ที่ทำการใดก็ได้, การให้คำแนะนำในการท่องเที่ยว หรือการมีบัตรเครดิต เป็นต้น ธนาคารที่สามารถให้บริการได้หลายชนิดและเป็นที่พอใจแก่ลูกค้า จะสามารถดึงดูดผู้ฝากได้มาก
3. การมีนโยบายการโฆษณา และประชาสัมพันธ์ธนาคารมากขึ้น เพื่อให้ธุรกิจบริการของธนาคารเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป

² รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2511-2512 หน้า 17

4. นโยบายขายสินเชื่อกับเงินฝาก นั่นคือเวลาที่มีผู้ขอจากธนาคาร ธนาคารจะขอร้องให้ผู้ขอทำการฝากเงินด้วย และในการใหญ่จะใช้วิธีผ่านบัญชีที่ลูกค้าได้เปิดไว้กับธนาคาร และถ้าหากลูกค้ามีเงินฝากประจำไว้กับธนาคารก็จะคิดดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่ต่ำ เช่นนี้อาจทำให้ประชาชนอยากฝากเงินและกู้เงินไปพร้อม ๆ กันเพื่อความสะดวก

5. ในการบรรจุ เลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่ง ธนาคารบางแห่งจะพิจารณาถึงความสามารถในการหาเงินฝากของพนักงาน

6. ในการที่ธนาคารจะยอมเป็นลูกค้าประกันต่าง ๆ เช่นการเป็นลูกค้าประกันการส่งบุตรหลานไปเรียนต่อต่างประเทศ, การค้าประกันการส่งสินค้าออก ธนาคารจะค้าประกันให้ก็ต่อเมื่อผู้ขอมีเงินฝากไว้กับธนาคารในจำนวนที่แต่ละธนาคารกำหนด

7. ทำการจ้างคนที่มีชื่อเสียง เป็นที่นับหน้าถือตา ของบุคคลทั่วไป หรือบุตรหลานของบุคคลเหล่านี้ เข้าทำงานกับธนาคาร ทั้งนี้เพราะเป็นสิ่งที่ดีในการระดมเงินฝาก

8. การเน้นการให้บริการที่เสมอภาคไม่เหลื่อมล้ำกัน มีบริการที่รวดเร็ว ทำการยิ้มแย้มแจ่มใสต้อนรับและเอาใจใส่ลูกค้าทุกคน ซึ่งจะทำให้เกิดความประทับใจและบอกกล่าวกันต่อ ๆ ไป

9. มีนโยบายให้พนักงานออกไปโฆษณาธุรกิจบริการของธนาคาร และชักชวนให้ใช้บริการของธนาคารจากแหล่งต่าง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะจะเน้นหนักถึงบุคคลอันเป็นที่เคารพของแหล่งต่าง ๆ เช่นถ้าหากเป็นกลุ่มเกษตรกร ก็จะไปชักชวนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าอาวาส เพื่อบุคคลเหล่านี้จะได้นำผู้อื่นต่อไป

10. เมื่อมีเทศกาล หรือเปิดทำการธนาคารใหม่ จะมีการแจกของขวัญ ของขวัญ แก่ผู้มาฝากเงิน

11. พยายามทำตนให้สนิทสนม และเป็นกันเองแก่บุคคลในท้องถิ่นนั้น ๆ

แหล่งเงินฝากที่สำคัญ

แหล่งเงินฝากที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์นั้นมียุหลายแห่งด้วยกัน เช่น พอคคา คหบดี เจ้าของที่ดิน กลุ่มเกษตรกร ข้าราชการ หรือร้านค้าธุรกิจ เป็นต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันไป ซึ่งสามารถจัดเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้³

ในกรุงเทพและธนบุรี แหล่งเงินฝากที่สำคัญเรียงลำดับดังนี้

1. พอคคา คหบดี เจ้าของที่ดิน
2. ข้าราชการและลูกจ้าง
3. ร้านค้าธุรกิจ
4. คอกเบี้ยเงินฝากประจำ
5. พนักงานและลูกจ้าง
6. หน่วยราชการ
7. แมบาน
8. ครุ
9. วัด

ในส่วนภูมิภาค

1. พอคคา คหบดี เจ้าของที่ดิน
2. เกษตรกรที่อยู่ในชนบท
3. คอกเบี้ยเงินฝากประจำ
4. ข้าราชการและลูกจ้าง
5. วัด

³ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

4
วิธีหารหาเงินฝากจากแหล่งต่าง ๆ

กลุ่มพอลคา คหบดี เจ้าของที่ดิน เป็นแหล่งเงินฝากที่สำคัญที่สุดของธนาคารพาณิชย์ ทั้งในกรุงเทพฯ และส่วนภูมิภาค ธนาคารพาณิชย์จึงมีความสนใจในกลุ่มนี้มาก ธนาคารจะเข้าไปติดต่อกับบุคคลกลุ่มนี้นั้น ถ้าหากนายธนาคารแห่งนั้นมีความสนิทสนมรู้จักเป็นส่วนตัว ก็จะเข้าไปทำการติดต่อกับตนเอง แต่ถ้าหากนายธนาคารนั้นไม่รู้จักเป็นส่วนตัวก็จะทำการสืบหาใครคือผู้ที่พอลคา คหบดี หรือเจ้าของที่ดินนั้น ๆ นับถือ เกรงใจ หรือสนิทสนมด้วย เมื่อทราบแลวนายธนาคารก็จะไปหาบุคคลนั้น ๆ เพื่อแนะนำแหล่งดังกล่าวไว้บริการ หรือฝากเงินกับธนาคารของตน ทั้งนี้ด้วยความเกรงใจ หรือมีความเคารพนับถือต่อบุคคลที่ธนาคารขอให้เป็นผู้แนะนำ แหล่งดังกล่าวจึงไว้บริการและฝากเงินกับธนาคาร และการที่แหล่งนี้เป็นแหล่งที่สำคัญ ธนาคารจึงให้ความสนใจมาก เช่นในการปล่อยสินเชื่อแก่กลุ่มนี้จะง่ายและมีเงื่อนไขน้อยกว่าแหล่งอื่น ๆ และจะคอยติดตามความเคลื่อนไหวของบุคคลกลุ่มนี้อย่างใกล้ชิด และเมื่อถึงเทศกาลต่าง ๆ ก็จะส่งของขวัญ เช่นปฏิทิน ไปให้โดยสม่ำเสมอ มีการแจງยอดในบัญชีให้ลูกค้าทราบเป็นประจำตามวาระ และรักษาความลับของลูกค้าอย่างแข็งขัน สำหรับธุรกิจที่ดำเนินกิจการและมีแนวโน้มที่จะเจริญรุ่งเรืองบางแห่ง ธนาคารพาณิชย์จะเสนอให้กู้ยืมเงินก่อนที่ธุรกิจนั้นจะขอกู้เสียอีก

สำหรับธนาคารที่เขาไปตั้งในท้องถิ่นใด ๆ ที่หลัง โดยที่ผู้บริหารมีใช้บุคคลในท้องถิ่นนั้น การจะหาเงินฝากยอมสู้ธนาคารที่ตั้งมากอนไม่ได้ การจะไปแย่งลูกค้าของธนาคารที่ตั้งมากอนก็จะผิดศีลธรรมอันพึงปฏิบัติ เขาจึงมีวิธีการหาเงินฝากโดยการวางผู้ที่กว้างขวางในท้องถิ่นนั้น ผู้มีฐานะดี ผู้ที่เป็นที่เคารพ หรือญาติบุตรหลานของบุคคลเหล่านี้ เขาทำงานซึ่งบุคคลเหล่านี้จะสามารถหาเงินฝากจากผู้ฝากเงินรายอื่น ๆ โดยเฉพาะจากญาติพี่น้องของตน

4 จากการสอบถามเกษตรกร และผู้บริหารธนาคารหลายธนาคาร

ไ้มาก และพยายามทำให้เห็นว่าธนาคารตนเหนือธนาคารอื่นโดยเน้นความสามารถในการปฏิบัติงาน ความเจริญก้าวหน้า ความสม่ำเสมอในการติดต่อกับลูกค้า และความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน การที่นายธนาคารของธนาคารตั้งใหม่จะสามารถทราบว่ใครคือผู้ที่มีฐานะดี ก็โดยการดูจากรูปร่างความเป็นอยู่ที่ปรากฏเห็น และชื่อของบุคคลที่ผ่านบัญชีบ่อย ๆ เมื่อทราบแล้วก็พยายามสืบประวัติและส่งจดหมายเป็นลายลักษณ์อักษรไปเพื่อแจ้งให้ทราบว่ บัดนี้ธนาคารของตนได้เปิดทำการในภูมิภาคนี้แล้ว มีบริการอะไรบ้าง และยินดีที่จะรับใช้เสมอ จากนั้นก็จะไปติดต่อกว่ตนเองหรือให้ผู้อื่นมีชื่อเสียง หรือผู้ที่บุคคลนั้นเคารพแนะนำ ดังกล่าวข้างตน

กลุ่มพอค่า คหบดี เจ้าของที่ดิน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแหล่งที่สำคัญ เพราะกลุ่มนี้มีฐานะร่ำรวยมาก เช่นพอค่าสุรา ซึ่งได้ไ้ม่ตามากเพราะจำนวนพลเมืองมาก พอค่าคนกลางที่มีฐานะร่ำรวยซื้อสินค้าเกษตรกรรม เช่น ปอ จากชาวข่าน เป็นต้น แต่เงินฝากของกลุ่มพอค่าในภาคนี้เป็นเงินฝากชนิดหมุนเวียน ผิดกับกลุ่มนี้ในภาคกลางซึ่งส่วนใหญ่เป็นเงินฝากประจำ ในภาคเหนือกลุ่มนี้ก็สำคัญไ้ม่ไ้ม่โดยเฉพาพวกพอเลี้ยงที่ได้สัมปทานป่าไม้และกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม

กลุ่มข้าราชการและลูกจ้าง ข้าราชการและลูกจ้างเป็นแหล่งที่สำคัญแหล่งหนึ่ง โดยเฉพาะข้าราชการและลูกจ้างในกรุงเทพฯและชลบุรี และภาคกลาง ทั้งนี้เพราะข้าราชการในพื้นที่ดังกล่าวเป็นคนมีฐานะดีโดยชาติกำเนิด และมีสมัครพรรคพวกมาก ส่วนข้าราชการในภาคอื่น ๆ นั้นมีบทบาทไ้ม่มากนัก ทั้งนี้เพราะข้าราชการในภาคอื่นส่วนใหญ่มีฐานะโดยชาติกำเนิดไ้ม่ดีนัก ไ้ม่คอยมีพรรคพวกแต่มีความสามารถ หรืออีกพวกหนึ่งก็เป็นข้าราชการที่ถูกเนรเทศออกไปจากกรุงเทพฯ เพราะมีความประพฤติไ้ม่ดี

กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีรายไ้ม่เป็นประจำแต่ค่อนข้างน้อย ดังนั้นในการที่เจ้าหน้าที่ธนาคารไปเยี่ยมเยียน และแนะนำให้ใช้บริการของธนาคาร ก็จะแนะนำให้ข้าราชการฝากออมทรัพย์

หรือสินมีระยะ ที่ละเล็กละน้อยเพื่อสะสมไว้สำหรับบุตรหลาน หรือสร้างบ้านเป็นต้น ข้าราชการส่วนใหญ่จะให้ความสนใจเพราะเป็นทางหนึ่งที่จะสะสมเงินไว้ใช้ในอนาคตกได้ ทางธนาคารก็สามารถนำเงินออมของข้าราชการใช้ประโยชน์ได้เต็มที่เพราะว่าเงินฝากจากแหล่งนี้เป็นเงินฝากนอน คือไม่คอยเบิกถอนนัก

คอกเบี้ยเงินฝากประจำ ก็เป็นแหล่งที่สำคัญแหล่งหนึ่งด้วย คอกเบี้ยเงินฝากประจำในที่นี้หมายถึงคอกเบี้ยของเงินฝากประจำที่ถึงกำหนดแคดยฝากไม่ไคถอน ทางธนาคารก็จะนำคอกเบี้ยนั้นเข้าสมทบเป็นเงินฝาก สำหรับคหบดี เจ้าของที่ดิน นายทุนเงินกู้ของภาคกลาง เป็นแหล่งที่สำคัญ เพราะเงินฝากของกลุ่มนี้มักเป็นเงินฝากนอน คือไม่คอยเบิกถอน

หน่วยราชการ ธนาคารพาณิชย์ที่มีบทบาทได้รับเงินฝากจากหน่วยราชการมากที่สุดคือธนาคารกรุงไทย ทั้งนี้เพราะมีกฎบังคับให้หน่วยราชการคองฝากเงินกับธนาคารกรุงไทย (อันเป็นธนาคารของรัฐบาลไทย) เพียงแห่งเดียว หรือบางหน่วยราชการก็ได้รับอนุญาตให้ฝากเงินกับธนาคารกรุงไทยและธนาคารอื่นอีก 1 แห่ง แต่เนื่องจากหน่วยราชการเป็นแหล่งที่มีเงินเป็นประจำ โดยเฉพาะหน่วยราชการที่มีรายได้ด้วยตนเอง เช่น โรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น ดังนั้นหน่วยราชการจึงเป็นแหล่งที่สำคัญซึ่งธนาคารพาณิชย์ต่างให้ความสนใจ

วัด ในต่างจังหวัด โดยเฉพาะภาคกลาง วัดจะเป็นแหล่งเงินฝากที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะวัดเป็นสถานที่ที่มีรายได้ โดยเฉพาะเมื่อเวลาถึงงานประจำปี ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน บุญพัทธสีมา เป็นต้น จากการที่วัดเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของประชาชนในชนบท นายธนาคารจึงให้ความสนใจแก่วัดมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดที่มีพระประธานอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพบูชาของคนทั่ว ๆ ไป นายธนาคารจะติดต่อกหาความสนิทสนมกับเจ้าอาวาส โดยทำที่ว่าสนใจพระเครื่อง เครื่องรางต่าง ๆ หรือสนใจงานบุญงานกุศล ทุกครั้งที่วัดส่งซองไปเพื่อรับบริจาคไว้ใช้จ่ายในการทอดกฐิน หรือสร้างโบสถ์ ธนาคารทุกแห่งจะไม่ปฏิเสธที่จะบริจาคเงิน เพราะการทำบุญไปก็เท่ากับว่าธนาคารนี้มีอุปการะซึ่งจะนำผลให้มีผู้นำเงินมาฝากด้วย และค่าใช้จ่าย

ส่วนนี้สามารถเบิกกับธนาคารได้มากบางนอยบางตามเหตุผลสมควร นอกจากนี้วัดยังเป็นสื่อกลางในการหาเงินฝากจากแหล่งอื่น ๆ ได้ด้วย ทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสมักเป็นที่เคารพบูชาของประชาชนทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นนั้น ๆ คำแนะนำ ชักชวน ของเจ้าอาวาสจะมีแนวโน้มได้รับการปฏิบัติตาม ดังนั้นนายธนาคารจึงใช้ความพยายามอย่างยิ่งที่จะสนิทสนมกับเจ้าอาวาส ทุกครั้งที่ไปวัดนายธนาคารจะมีสิ่งของที่ละเล็กละน้อยไปถวายทาน เจ้าอาวาสเสมอ บางครั้งก็หาเฟอร์นิเจอร์ไปถวายวัดด้วย (ซึ่งบางทีก็ไม่ใช่ของใหม่) นอกจากนี้เจ้าอาวาสแล้ว บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งอันใดคณะกรรมการวัดจะเป็นกลุ่มที่ธนาคารสนใจ ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการวัดจะเป็นกลุ่มที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเงินของวัดแทนเจ้าอาวาส ซึ่งจะหลีกเลี่ยงไม่แตะต้องเงิน

นอกจากที่กล่าวแล้ว วัดยังเป็นสถานที่ที่มีผู้ใหญ่ ผู้มีฐานะทางการเมือง ผู้มีตำแหน่งงานสำคัญ ๆ ทำหน้าที่อุปการะ ดังนั้นวัดจะเป็นสื่อที่จะโคจรไปมาประเทณนี้ด้วย

เกษตรกรในชนบท โดยเฉพาะเกษตรกรในภาคกลาง เช่น ชลบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี เป็นแหล่งที่สำคัญ

วิธีการหาเงินฝากจากแหล่งนี้ที่ปฏิบัติโดยทั่ว ๆ ไป คือ เจ้าหน้าที่ธนาคารจะไปหากำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ที่เป็นที่รู้จักดีของคนในท้องถิ่นนั้น หรือถ้าหากเกษตรกรรายไหนดูฐานะดีก็จะไปหาด้วย ในการไปเยี่ยมเยียนและแนะนำบริการของธนาคารนั้นจะมีของติดมือไปฝากด้วย (เช่นพระบรมฉายาลักษณ์) และชักจูงให้นำเงินมาฝากเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วเพื่อไว้ใช้จ่ายในการลงทุนคราวต่อไป เพราะการเก็บไว้เองอาจไม่ปลอดภัยเพราะโจรผู้ร้ายชุกชุม และเมื่อเกษตรกรไปติดต่อกับธนาคารไม่ว่าฐานะใดก็ตาม ทางธนาคารจะให้การต้อนรับอย่างดี เอาใจใส่และให้บริการที่เสมอภาคกับคนอื่นที่มีฐานะดีกว่า การแสดงเช่นนี้จะทำให้เกษตรกรประทับใจ เพราะธนาคารให้ความสำคัญกับตน ถึงแม้ตนนำเงินไปฝากเพียงเล็กน้อยก็ได้รับการบริการที่ดีเสมอกับคนร่ำรวยฝากเงินทีละมาก ๆ เช่นนี้เกษตรกรจะชมเชยและกล่าวขวัญกันต่อ ๆ ไป ซึ่งทำให้ธนาคารได้ลูกค้ามากขึ้นโดยอาศัยการประชาสัมพันธ์ของเกษตรกรนั่นเอง

ชวานาในปัจจุบันโดยเฉพาะในภาคกลาง มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีกว่าแต่ก่อน
นิสัยดั้งเดิมที่ว่าเมื่อมีเงินจะต้องซื้อทองเพื่อประดับแข่งกัน หรือทำบุญ บวชนาคให้ใหญ่โต
แข่งกันนั้นมันน้อยลง ดังนั้นชวานาจึงมีเงินออมเหลืออย่างมากกว่าแต่ก่อน
